

Iwona Wydra

Biblioteka Nauk Biologicznych Wydziału Biologii i Biotechnologii

Uniwersytet Marii Curie-Skłodowskiej w Lublinie

ORCID ID: 0009-0004-6350-9194

BIBLIOTEKA NAUK BIOLOGICZNYCH – ZARYS DZIEJÓW I WSPÓŁCZESNOŚĆ W KONTEKŚCIE ROZWOJU WYDZIAŁU BIOLOGII I BIOTECHNOLOGII UMCS

Streszczenie: Historia Biblioteki Nauk Biologicznych jest ściśle związana z rozwojem Wydziału Biologii i Biotechnologii UMCS. Jej dzieje odzwierciedlają: proces instytucjonalizacji nauk biologicznych w Polsce powojennej, przemiany organizacyjne szkolnictwa wyższego, przejście od tradycyjnego modelu biblioteki zakładowej do nowoczesnego systemu zintegrowanego biblioteki uniwersyteckiej, ewolucję metod komunikacji naukowej – od katalogu kartkowego po dostęp do globalnych baz danych. Biblioteka Nauk Biologicznych była i jest nie tylko zapleczem dydaktycznym, ale także elementem infrastruktury badawczej, współtworząc tożsamość naukową Wydziału Biologii i Biotechnologii.

Słowa kluczowe: Biblioteka Nauk Biologicznych UMCS, biblioteki specjalistyczne, Uniwersytet Marii Curie-Skłodowskiej w Lublinie, Wydział Biologii i Biotechnologii UMCS

The Library of Biological Sciences – a Brief History and Its Current Status in the Context of the Development of the Faculty of Biology and Biotechnology of Maria Curie-Skłodowska University

Abstract: The history of the Library of Biological Sciences is inextricably linked to the development of the Faculty of Biology and Biotechnology at Maria Curie-Skłodowska University. Its history reflects the process of institutionalising the biological sciences in post-war Poland, organisational changes in higher education, the transition from the traditional model of a departmental library to a modern integrated university library system, and the evolution of scientific communication methods – from card catalogues to access to global databases. The Library of Biological Sciences has been and continues to be a valuable teaching resource and an integral component of the research infrastructure, contributing to the shaping of the scientific identity of the Faculty of Biology and Biotechnology.

Keywords: Library of Biological Sciences UMCS, specialist libraries, Maria Curie-Skłodowska University Lublin, Faculty of Biology and Biotechnology

Wprowadzenie

Biblioteka Nauk Biologicznych jest jedną z siedemnastu bibliotek specjalistycznych sieci bibliotecznej Uniwersytetu Marii Curie-Skłodowskiej w Lublinie¹. Historia Biblioteki Nauk Biologicznych UMCS, instytucji, której losy splatają się z rozwojem nauk biologicznych i dydaktyki przyrodniczej w Lublinie² – to historia ewolucji procesu: od rozproszonych księgozbiorów katedralnych do nowoczesnego, scentralizowanego ośrodka informacji naukowej³. Jej losy są nierozdzielnie związane z dynamicznym rozwojem lubelskiej biologii i początkami Uniwersytetu⁴.

Dzieje dużych bibliotek akademickich, a w szczególności dzieje uniwersyteckich Bibliotek Głównych są już opisane i udokumentowane. Swoje opracowania mają m.in.: Biblioteka Jagiellońska⁵, Biblioteka Uniwersytetu Warszawskiego⁶ czy Biblioteka Uniwersytetu Śląskiego⁷.

Inaczej jest z dziejami bibliotek specjalistycznych, działających w ramach sieci bibliotecznych uczelni. Historie te rzadko trafiają na pierwsze strony monografii naukowych, choć stanowią one istotny element dziejów organizacji nauki po II wojnie światowej. Biblioteki, najpierw zakładowe, potem katedralne, jeszcze potem instytutowe, później wydziałowe, a dziś specjalistyczne, były i są jednym z kluczowych ogniw zaplecza naukowo-dydaktycznego środowiska akademickiego. Taką rolę od ponad pięciu dekad (w bieżącym roku przypada 53. rocznica powstania jednostki) pełni Biblioteka Nauk Biologicznych UMCS. Jej historia jest ściśle spleciona z dziejami samej uczelni⁸.

Celem niniejszego opracowania jest syntetyczne przedstawienie dziejów tej jednostki w powiązaniu z historią Wydziału Biologii i Biotechnologii oraz przemianami systemu biblioteczno-informacyjnego UMCS.

¹ G. Szczypa, *Dzieje Biblioteki Głównej UMCS w zarysie*, „Wiadomości Uniwersyteckie” 2024, nr 10 (315), Wydanie specjalne, s. 46.

² H. Raabe, *Ze wspomnień profesorów Uniwersytetu Marii Curie-Skłodowskiej*, [w:] *Dziesięć lat Uniwersytetu Marii Curie-Skłodowskiej w Lublinie*, Lublin 1954, s. 28–30.

³ *Nauka o książce, bibliotece i informacji we współczesnym świecie*, red. M. Banacka, Warszawa 2003, s. 149–152.

⁴ Mazurkiewicz J., *Z historii Uniwersytetu Marii Curie-Skłodowskiej*, [w:] *Dziesięć lat Uniwersytetu Marii Curie-Skłodowskiej w Lublinie 1944–1954*, Lublin 1954, s. 16.

⁵ P. Lechowski, *Biblioteka Jagiellońska – historia i współczesność*, „Forum Bibliotek Medycznych” 2013, r. 6, nr 2 (12), s. 392–409.

⁶ L. Nalewajska, *Biblioteka Uniwersytecka w Warszawie – od tradycji do nowoczesności*, „Forum Bibliotek Medycznych” 2011, r. 4, nr 2 (8), s. 227–242.

⁷ J. Witek, K. Wyszynska, *Historia Biblioteki Uniwersytetu Śląskiego (1968–2017)*, [w:] *Biblioteka Uniwersytetu Śląskiego w pięćdziesięciolecie istnienia*, red. M. Kycler, D. Pawelec, B. Warząchowska, Katowice 2018, s. 11–43, [online] https://rebus.us.edu.pl/bitstream/20.500.12128/10351/1/Witek_Historia_Biblioteki_Uniwersytetu_Slaskiego.pdf [dostęp: 16.06.2025].

⁸ G. Brzęk, *Henryk Raabe (1882–1951)*, Wydawnictwo UMCS, Lublin 1983, s. 53–55.

Badając historię Biblioteki Nauk Biologicznych Uniwersytetu Marii Curie-Skłodowskiej w Lublinie, autorka zastosowała metodę monograficzną, posiłkując się dodatkowo metodami historyczną i analizy dokumentów.

1. HISTORIA BIBLIOTEKI NAUK BIOLOGICZNYCH I JEJ ZBIORÓW (1944–2005)

Lata 40. i 50. XX wieku – nauka w cieniu powojennej odbudowy

Kiedy 23 października 1944 r. powołano do życia Uniwersytet Marii Curie-Skłodowskiej w Lublinie⁹, Polska wciąż znajdowała się w cieniu wojennej katastrofy. Po zachodniej stronie Wisły ciągle trwały działania wojenne. Tworzenie nowej uczelni było naturalną potrzebą działania przedwojennego środowiska akademickiego, które determinowała siła naukowa założycieli¹⁰.

Nowo powstała uczelnia od początku posiadała silny komponent nauk przyrodniczych. Biologia – całe jej szerokie spektrum, miała stać się jednym z filarów akademickiego Lublina. Jednym z organizatorów i pierwszym rektorem UMCS został biolog, zoolog, prof. Henryk Raabe¹¹. To on, pełniąc funkcję rektorską, był jednocześnie pierwszym kustoszem, pozyskującym literaturę dla swojej dziedziny wiedzy na Uniwersytecie.

Pierwotnie cały Uniwersytet miał charakter przyrodniczo-medyczny, jego podwaliną stały się bowiem wydziały: Lekarski, Rolniczy, Weterynaryjny i Przyrodniczy. Stąd też pozyskiwanie zbiorów z tych dziedzin nauki było dla pączkującego UMCS pierwotne, najważniejsze i bardzo energiczne¹².

Drogi pozyskiwania księgozbioru

Było wiele dróg pozyskiwania księgozbioru¹³, a zabiegały o niego osoby najważniejsze, profesorowie-założyciele uczelni:

⁹ Dekret PKWN z dnia 23 października 1944 r. o utworzeniu Uniwersytetu Marii Curie-Skłodowskiej w Lublinie, „Dziennik Ustaw Rzeczypospolitej Polskiej” 1944, nr 9, poz. 42.

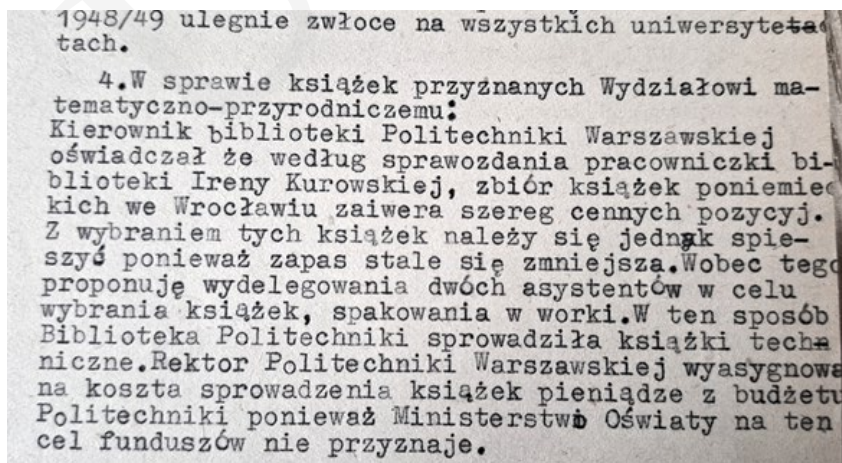
¹⁰ K. Strawiński, *Ze wspomnień profesorów*, [w:] *Dziesięć lat Uniwersytetu Marii Curie-Skłodowskiej w Lublinie 1944–1954*, Nakładem Uniwersytetu Marii Curie-Skłodowskiej, Lublin 1954, s. 33–35.

¹¹ G. Brzęk, *op. cit.*, s. 58–62.

¹² K. Strawiński, *op. cit.*, s. 34–36.

¹³ M. Kuchciak, *Drogi pozyskiwania księgozbioru w pierwszych latach istnienia UMCS*, „Wiadomości Uniwersyteckie” 2024, nr 5/310, s. 20–23.

1. Rektor UMCS prof. Raabe zwracał się z prośbą o książki do władz państwowych PKWN¹⁴.
2. Zabezpieczano książki dla UMCS podczas rewindykacji majątku polskiego od Niemców.
3. Organizowano wyprawy na Dolny Śląsk (Wrocław i okolice) do likwidowanych majątków poniemieckich.
4. Organizowano wyjazdy na Ziemie Odzyskane: Kołobrzeg, Koszalin, Łobez, Szczecin, Poznań i okolice.
5. Wykładowcy, pochodzący ze Lwowa, udawali się w podróż do poprzednich miejsc pracy po swoje księgozbiory.
6. Polska ambasada w Moskwie przysłała transporty książek z Uniwersytetu im. Łomonosowa.
7. Ambasady Francuska, Brytyjska i wiele innych ofiarowały dary w postaci druków zwartych i ciągłych w wielu językach.
8. Przedstawiciele rządu Francji oraz Instytut Francuski w Warszawie zorganizowali prenumeraty francuskich czasopism naukowych.
9. Dary przysłał Komitet Odbudowy Nauki i Kultury Polskiej w Nowym Jorku.
10. Dary przynosiły organizacje społeczne i osoby prywatne¹⁵.

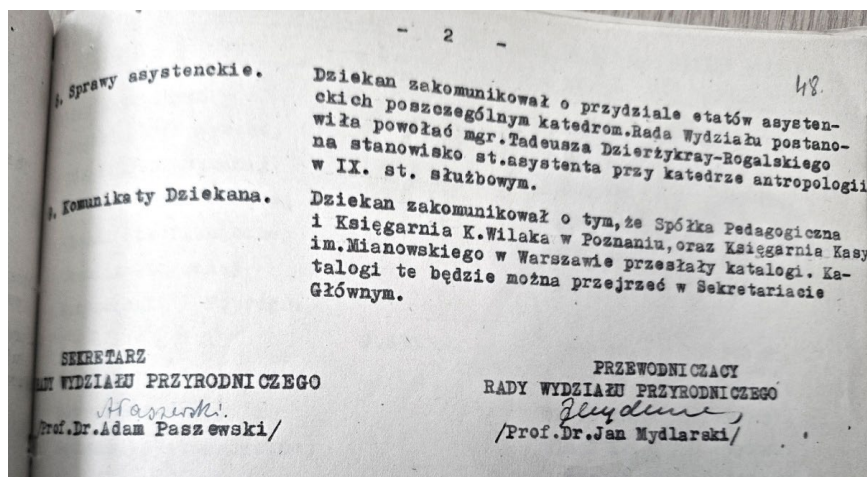

Fot. 1. Fragment z: Protokół nr 77, Posiedzenie Rady Wydziału Matematyczno-Przyrodniczego UMCS w Lublinie z dn. 06.10.1948, Archiwum UMCS, sygn. WMP8.

Autorka I. Wydra.

¹⁴ Uniwersytet Marii-Curie Skłodowskiej. 3 lata pracy 1944/45–1946/47, Lublin 1947, s. 22.

¹⁵ Protokoły Posiedzeń Rady Wydziału Matematyczno-Przyrodniczego UMCS 1944–47, Archiwum UMCS, Sekretariat, sygn. 810–813.

Fot. 2. Protokół nr 52, Posiedzenie Rady Wydziału Matematyczno-Przyrodniczego UMCS w Lublinie z dn. 06.10.1949, Archiwum UMCS, Wydz. MP, sygn. 811.

Autorka I. Wydra.

Książki i czasopisma, które przybyły ww. drogami na Uniwersytet, stanowiły podwaliny literatury zagranicznej na Wydziale Przyrodniczym. Te transporty książek, głównie niemieckojęzycznych, z różnych instytucji niemieckich na ziemiach odzyskanych były źródłem pierwszych zasobów podręczników w bibliotekach katedr biologicznych¹⁶. Przyjeżdżały głównie w formie darów. Biblioteka Nauk Biologicznych ma je do dziś i chroni – są to bowiem zabytki piśmiennictwa, głównie z zakresu botaniki¹⁷.

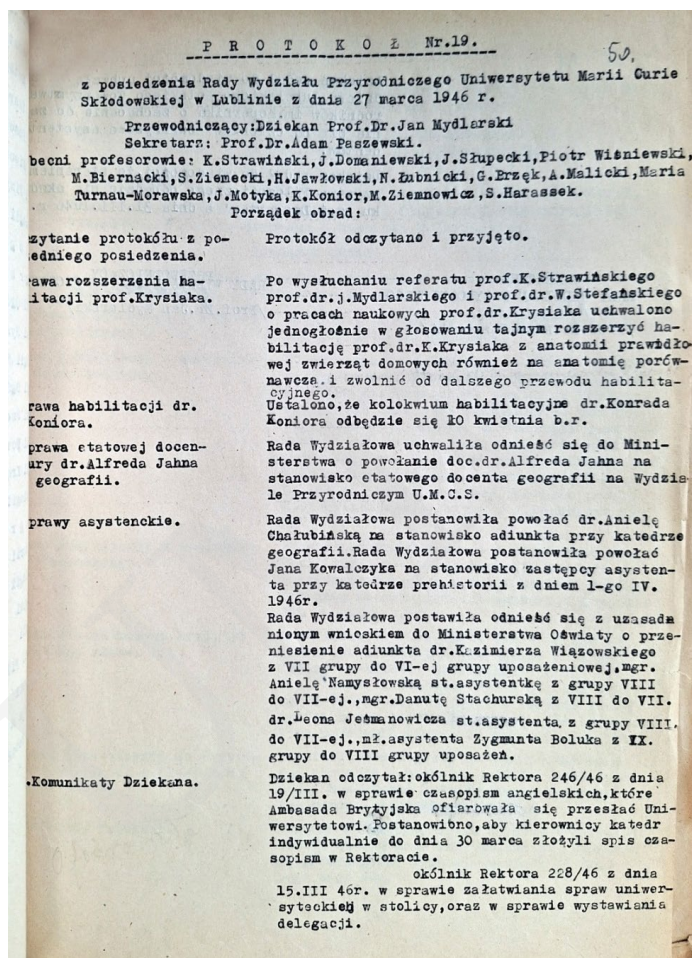
Zbiory biblioteczne, powstałego w 1944 r. Wydziału Przyrodniczego UMCS, były głównym źródłem informacji dla odradzającego się po wojnie przyrodniczego, rolniczego i medycznego środowiska naukowego w Lublinie i całym regionie¹⁸. Ich historia i rozwój odzwierciedla zarówno przemiany strukturalne pierwotnego Wydziału Przyrodniczego¹⁹, jak i ewolucję modelu funkcjonowania bibliotek akademickich w Polsce.

¹⁶ Powstanie i organizacja Uniwersytetu Marii Curie-Skłodowskiej w świetle źródeł, (materiały wybrał i opracował Jan Malarczyk), Lublin, 1968, s. 67–77.

¹⁷ M. Kuchciak, *Drogi pozyskiwania księgozbioru w pierwszych latach istnienia UMCS*, „Wiadomości Uniwersyteckie” 2024, nr 5/310, s. 20–23.

¹⁸ Z. Kowalski, *W kręgu historii*, „Biuletyn Biblioteki UMCS” 1979, r. 27, s. 9–17.

¹⁹ *Protokoły Posiedzeń Rady Wydziału Matematyczno-Przyrodniczego UMCS z lat 1944–47*, Archiwum UMCS, Wydz. MP, sygn. 1–5.

Fot. 3. Protokół nr 19 Posiedzenia Rady Wydziału Matematyczno-Przyrodniczego UMCS z dn. 27.03.1946 r., Archiwum UMCS, Wydz. MP, sygn. 812. Autorka I. Wydra.

Rozpoczął się rozwój struktury nauk przyrodniczych: dydaktycznej i badawczej²⁰.

Pierwsze księgozbiory biologiczne nie miały jeszcze formy wyodrębnionej biblioteki. Były rozproszone – przechowywane w katedrach, w laboratoriach, często budowane z darów i egzemplarzy pozyskiwanych drogą wymiany. Każdy profesor dbał o własną bibliotekę podręczną, co utrudniało przepływ informacji między jednostkami. Przez wiele lat obsadę personalną w bibliotekach zakładowych stanowili asystenci, zajmujący się biblioteką w ramach obowiązków naukowo-dydaktycz-

²⁰ H. Raabe, *op. cit.*, s. 28–30.

nych²¹. Zbiory były też rozproszone fizycznie – znajdowały się w różnych budynkach w różnych częściach miasta, m.in. na ul. Głowackiego, Alejach Racławickich i na ul. Lipowej (w dawnych barakach poobozowych). W powojennej rzeczywistości książka naukowa była dobrem cennym, a czasopismo zagraniczne – dobrem bezcennym²².

Rozwój struktur Wydziału Biologii i Nauk o Ziemi

Wydział Biologii i Nauk o Ziemi, powołany w 1952 r.²³, stawał się ważnym ośrodkiem badań przyrodniczych w kraju. W latach 50. i 60. XX w. następowała również stabilizacja kadry naukowej, rozwój laboratoriów oraz tworzenie wyspecjalizowanych katedr: Systematyki Roślin (kierownik – prof. Józef Motyka²⁴), Zoologii (kierownik – prof. Konstanty Strawiński²⁵), Mikrobiologii Ogólnej (kierownik – prof. Władysław Kunicki-Goldfinger²⁶) i Ekologii (kierownik – prof. Krystyn Izdebski²⁷).

Rozwój kadry naukowej i laboratoriów wymagał systematycznego gromadzenia literatury fachowej, w tym czasopism zagranicznych. W pozyskiwaniu czasopism zagranicznych wiodącą rolę odgrywała Katedra Mikrobiologii Ogólnej z prof. Kunickim-Goldfingerem na czele. W praktyce oznaczało to stopniowe przechodzenie od księgozbiorów podręcznych do bardziej uporządkowanego systemu bibliotecznego.

Księgozbiory przestawały mieć charakter wyłącznie podręczny. Coraz większy nacisk kładziono na prenumeratę czasopism zagranicznych i literaturę specjalistyczną, co wymagało lepszej organizacji zbiorów.

²¹ M. Wilczyńska, *Biblioteka Uniwersytecka Marii Curie-Skłodowskiej w Lublinie (1944–1974)*, UMCS, Lublin 1976, s. 15–17.

²² J. Motyka, *Ostatni wykład*, Lublin–Poznań 2012, ss. 342.

²³ *Zarządzenie Ministra Szkolnictwa Wyższego z dnia 11 lutego 1952 r. w sprawie podziału wydziałów humanistycznych i matematyczno-przyrodniczych w niektórych szkołach wyższych*, „Monitor Polski” nr A–18, poz. 221.

²⁴ A. Bielecki, *Dorobek naukowy UMCS*, [w:] *Dziesięć lat Uniwersytetu Marii Curie-Skłodowskiej w Lublinie 1944–1954*, Lublin 1954, s. 70.

²⁵ S. Riabinin, *Twórcy Wydziału: Profesor Konstanty Strawiński (1892–1966)*, „Wiadomości Uniwersyteckie” 1994, r. 4, nr 3 (26), s. 14.

²⁶ Z. Kwiatkowski, *Władysław Kunicki – Goldfinger (1916–1995)*, [online] https://web.archive.org/web/20200212181135/http://www.pan-ol.lublin.pl/biul_1/kunicki.htm [dostęp: 13.04.2026].

²⁷ *Księga pamiątkowa Wydziału Biologii i Nauk o Ziemi Uniwersytetu Marii Curie-Skłodowskiej w Lublinie*, red. Z. Józwik, Lublin 1995, s. 9–18.

Lata 60. i 70. XX w. – integracja zbiorów i utworzenie Biblioteki Instytutu Biologii

Wraz z budową miasteczka akademickiego i oddawaniem do użytku nowych gmachów, m.in. charakterystycznego budynku Wydziału Biologii i Nauk o Ziemi, a dziś Wydziału Biologii i Biotechnologii przy ul. Akademickiej 19, rozpoczęto proces centralizacji²⁸.

Nowy rok akademicki 1963/64 rozpoczęto w nowym gmachu²⁹. W roku 1970 katedry przemianowano na zakłady skupione w obrębie trzech instytutów i zaczęto tworzyć zręby bibliotek instytutowych.

Księgozbiory poszczególnych katedr Instytutu Biologii (np. Systematyki Roślin, Zoologii, Fizjologii Roślin, Fizjologii Zwierząt, Biologii Komórki, Anatomii Porównawczej i Antropologii, Ekologii) zaczęły być ewidencjonowane w ramach jednej struktury, choć fizycznie nadal często znajdowały się w różnych pokojach gmachu Wydziału Biologii i Nauk o Ziemi³⁰.

Coraz wyraźniej dostrzegano potrzebę połączenia reszty rozproszonych po zakładach i katedrach zbiorów biologicznych w jedną wyspecjalizowaną jednostkę, co miało poprawić ich dostępność i efektywność zarządzania³¹.

Lata 70. XX w. to okres kolejnej reorganizacji strukturalnej uczelni. Zlikwidowano katedry. Powstały Instytuty, a w ich obrębie Zakłady. Zmiany te stworzyły możliwość uszczegółowienia zadań i funkcji poszczególnych jednostek. Zaczęto powoływać biblioteki instytutowe, a to sprzyjało rozwojowi zaplecza dydaktycznego i naukowego³².

W roku 1970 utworzono Bibliotekę Instytutu Mikrobiologii, która służyła głównie pracownikom, a w roku 1973 – formalnie powołano Bibliotekę Instytutu Biologii. Jednostka ta ze względu na bardzo szeroką specyfikę dziedziny była znacznie większa i od początku swojego istnienia służyła studentom. Pełniła ona wiodącą rolę w stosunku do Biblioteki Instytutu Mikrobiologii ze względu na szerszy zakres zbiorów i zakładany szybki dostęp do źródeł dla studentów. Był to czas, gdy model

²⁸ *Wydział Biologii i Nauk o Ziemi Uniwersytetu Marii Curie-Skłodowskiej w Lublinie w latach 1995–2004*, red. Z. Józwiak, E. Kardaszewska, M. Nowak, Lublin 2004, ss. 9–12.

²⁹ W. Mułenko, *Czas i ludzie. 80 lat historii UMCS oraz Wydziału Biologii i Biotechnologii: Punkty zwrotne i najważniejsze wydarzenia*, [online] <https://phavi.umcs.pl/at/attachments/2025/0617/135511-120803-80-lat-umcs-i-wydz-bib-wmulenko.pdf> [dostęp: 28.03.2026].

³⁰ *In memoriam Profesor Dominik Fijałkowski*, red. E. Chojnacka-Fijałkowska, Wydawnictwo Olech, Lublin 2016, s. 82–85.

³¹ M. Adrianek, *Problemy organizacyjne bibliotek zakładowych Uniwersytetu Marii Curie-Skłodowskiej w Lublinie*, Biblioteka Uniwersytetu Marii Curie-Skłodowskiej w Lublinie, 1966, s. 11–30.

³² S. Uziak, *Pół wieku w Uniwersytecie Marii Curie-Skłodowskiej*, Lublin 2001, s. 96–115.

instytutowy w polskich uczelniach zyskiwał na znaczeniu, a wraz z nim rosła potrzeba profesjonalizacji zaplecza informacyjnego³³.

Wyodrębnienie biblioteki instytutowej umożliwiło skonsolidowanie zbiorów biologicznych w jednym miejscu. Powstał wyraźnie sprofilowany księgozbiór obejmujący botanikę, zoologię, anatomię, fizjologię roślin, fizjologię zwierząt, ekologię, biologię komórki, ochronę przyrody, mikrobiologię, genetykę itp.

Biblioteka stała się integralnym elementem infrastruktury badawczej Wydziału, przestrzenią skupiającą literaturę z bardzo szerokiego zakresu biologii ogólnej i biologii szczegółowej³⁴.

Nowa wówczas Biblioteka, jako że nie miała wyodrębnionego miejsca na czytelní, była nie tylko magazynem książek, lecz także miejscem pracy – studentów przygotowujących się do zajęć, magistrantów piszących pierwsze teksty naukowe, doktorantów wertujących roczniki zagranicznych czasopism. W jednym pomieszczeniu magazynowym pracowali bibliotekarze, studenci i kadra akademicka.

Lata 70. XX w. to był czas gwałtownego wzrostu znaczenia literatury zagranicznej, szczególnie anglojęzycznej³⁵. Już wtedy Biblioteka Instytutu Mikrobiologii za pośrednictwem Biblioteki Głównej pozyskiwała 40 cennych i nowoczesnych czasopism zagranicznych, m.in. takie światowe tytuły (współcześnie dostępne w większości online), jak:

- 1) *Annual Review of Microbiology*, Stanford California (1947–), sygn.: czas. 9354;
- 2) *Bacteriological Reviews*, American Society for Microbiology, Cambridge University Press Baltimore: Williams & Wilkins Company; London: Cambridge University Press, (1937–), sygn.: czas. 2322;
- 3) *The Biochemical Journal*, London: Published by Portland Press on behalf of the Biochemical Society (1906–), [online];
- 4) *European Journal of Biochemistry*, Oxford: Blackwell, (1967–2004), [online];
- 5) *FEBS Letters*, Amsterdam, Netherlands: North-Holland Pub. Co., (1968–), [online];
- 6) *FEMS Microbiology Letters*, Oxford; Cary, NC: Oxford University Press, (1977–), [online];
- 7) *Journal of Bacteriology*, American Society for Microbiology, Cambridge University Press Baltimore: Williams & Wilkins Company; London: Cambridge University Press (1916–), sygn.: czas. 12779;

³³ K. Bilska, *Problemy organizacji i funkcjonowania bibliotek zakładowych w szkołach wyższych*, „Biuletyn Biblioteki UMCS” 1978, r. 26, nr 3, s. 8–29.

³⁴ W. Mułenko, B. Staniec, J. Czarnecka, *Zbiory naukowe Wydziału Biologii i Biotechnologii Uniwersytetu Marii Curie-Skłodowskiej w Lublinie*, „Kosmos” 2021, t. 70, nr 2, s. 305–314.

³⁵ W. Gmiterek, *Wymiana zagraniczna wydawnictw Uniwersytetu Marii Curie-Skłodowskiej w Lublinie. Stan obecny i potrzeby*, „Biuletyn Biblioteki UMCS” 1984/1985, s. 81–92.

8) *Journal of Molecular Biology*, Academic Press, (1959–) London; New York: Academic Press, sygn.: czas. 12788;

9) *Journal of Virology*, Washington, DC: American Society for Microbiology, (1967–), [online];

10) *Methods in Microbiology*, London; New York: Academic Press (1969–), [online];

11) *Proceedings of the National Academy of Sciences of the United States of America*, National Academy of Sciences of the United States of America, (1915–) Washington: National Academy of Sciences, sygn.: czas. 12789;

12) *Trends in Microbiology*, London: Elsevier Science (1993–), [online];

13) *Virology*, Amsterdam: Elsevier (1955–), [online].

Formalnie ww. kolekcja stanowiła własność Biblioteki Głównej, a oddana była w depozyt na Wydział Biologii i Nauk o Ziemi. W roku 2023 całość wróciła do macierzystej jednostki ze względu na likwidację pomieszczenia magazynowego Biblioteki Nauk Biologicznych.

Od 1973 r. nastąpił również zupełnie nowy etap dla Biblioteki, jeśli chodzi o jej pracowników. Do tej pory literaturą opiekowali się profesorowie – kierownicy poszczególnych katedr³⁶. W 1973 r. zatrudniono dwie osoby na etaty bibliotekarskie i powierzono im systematyczne tworzenie katalogu kartkowego: alfabetycznego i przedmiotowego oraz organizację zbiorów i opiekę nad nimi. Obie z tych osób ukończyły studia magisterskie biologiczne. Były to mgr Danuta Głowacka i mgr Jadwiga Dąbrowska³⁷.

Katalog kartkowy, uporządkowany według rygorystycznych zasad Uniwersalnej Klasyfikacji Dziesiętnej³⁸, stanowił mapę wiedzy biologicznej dla pracowników i studentów Wydziału. Tutaj też, w Bibliotece, toczyło się życie intelektualne społeczności, związanej z naukami przyrodniczymi. Praca biologa odbywa się bowiem w laboratorium, w terenie i w bibliotece.

³⁶ M. Wilczyńska, *Biblioteka Uniwersytecka Marii Curie-Skłodowskiej w Lublinie (1944–1974)*, UMCS, Lublin 1976, s. 15–17.

³⁷ Z. Józwik, M. Nowakowa, *50 lat Wydziału Biologii i Nauk o Ziemi. Kartki z historii*, „Wiadomości Uniwersyteckie” 1994, r. 4, nr 3 (26), s. 11–13.

³⁸ *Uniwersalna Klasyfikacja Dziesiętna. Historia i znaczenie*. Biblioteka Narodowa 17.01.2020, [online] <http://www.bn.org.pl/aktualności/3853-universalna-klasyfikacja-dziesiętna-historia-i-znaczenie.html> [dostęp: 19.04.2026].

Lata 80. XX w. – rozwój mimo ograniczeń

W kolejnych dekadach Wydział rozwijał badania nad florą i fauną regionu wschodniej Polski, nad ekologią środowisk wodnych i lądowych oraz nad mikroorganizmami³⁹.

Biblioteka była zapleczem tych działań. Gromadzono unikatowe w skali kraju czasopisma zagraniczne oraz bardzo cenne polskie serie wydawnicze. Biblioteka Nauk Biologicznych jest w posiadaniu pełnego zasobu (od pierwszego numeru) m.in. następujących wydawnictw ciągłych i seryjnych:

1) *Acta Societatis Botanicorum Poloniae*, Polskie Towarzystwo Botaniczne – od 1923 r., sygn.: czas. 1172;

2) *Annales UMCS. Sectio C, Biologia*, Uniwersytet Marii Curie-Skłodowskiej, Wydawnictwo Uniwersytetu Marii Curie-Skłodowskiej, (1950–2008), Lublin: nakładem Uniwersytetu Marii Curie-Skłodowskiej – od 1950 r., sygn.: czas. 1575;

3) *Bulletin International De L'Academie Polonaise des Sciences et des Letters. Classe des Sciences Mathematiques et Naturelles. Serie B: Sciencess Naturelles (Botanique)*, Imprimerie de L'Universite – od 1929 r., sygn.: 772;

4) *Kosmos: czasopismo Polskiego Towarzystwa Przyrodników im. Kopernika. Przegląd Zagadnień Naukowych* / redaktor D. Szymkiewicz, Polskie Towarzystwo Przyrodników im. Kopernika, (1903–), Lwów: nakładem Polskiego Tow. Przyrodników im. Kopernika – od 1953 roku, sygn.: czas. 774;

5) *Ochrona Przyrody: organ Państwowej Komisji Ochrony Przyrody, Państwowa Rada Ochrony Przyrody*, Warszawa: Państwowa Komisja Ochrony Przyrody – od 1920 r., sygn.: czas. 3034;

6) *Pamiętnik Fizyograficzny*, wydawany staraniem E. Dziewulskiego i Br. Znatowicza, Warszawa: wydawca nieznany – od roku 1881, sygn.: czas. 817;

7) *Sprawozdanie Komisji Fizyograficznej c.k. Towarzystwa Naukowego Krakowskiego*, Akademia Umiejętności, Kraków: – od roku 1867, sygn.: czas. 835;

8) *Wszechświat: Tygodnik popularny poświęcony naukom przyrodniczym*, Polska Akademia Umiejętności, Polskie Towarzystwo Przyrodników im. Kopernika, Warszawa: E. Dziewulski – od 1884 r., sygn.: czas. 1192.

Bardzo cenne zbiory stanowią również flory z całego świata, np.:

1) *Flora Republicii Populare Romane*, Savulescu T. (red.), Academia Republicii Populare Romane, Bucuresti 1952, sygn.: 2163;

³⁹ W. Mułenko, *Czas i ludzie. 80 lat historii UMCS oraz Wydziału Biologii i Biotechnologii: Punkty zwrotne i najważniejsze wydarzenia*, 2024, [online] <https://phavi.umcs.pl/at/attachments/2025/0617/135511-120803-80-lat-umcs-i-wydz-bib-wmulenko.pdf> [dostęp: 28.03.2026].

2) *Flora Slovenska*, Futak J. (red.), Vydavateľstvo Slovenskej Akadémie Vied, Brno 1966, sygn.: 10333;

3) *Flora Srbije*, Sarib M. (red.), Srpska Akademija Nauka i Umjetnosti, Beograd 1992, sygn.: 2F5;

4) *Flora der Schweiz*, Hess H.E. (red.), Birkhauser Verlag, Basel und Stuttgart 1967, sygn.: 5585;

5) *Flora SSSR*, Komarov W.L. (red.), Izdatielstvo Akademii Nauk SSSR, Lenin-grad 1934, sygn.: 411;

6) *Flora Sredniej Rossji*, Majevskij P. (red.), Izdaniye M. i S. Sabasznikovych, Moskwa 1902, sygn.: 206;

7) *Flora Kazachstana*, Pavlov N.V. (red.), Izdatelstwo Akademii Nauk Kazachskoj SSR, Ałma-Ata 1956, sygn.: 2715;

8) Steyermark J.A., *Flora of Missouri*, The Iowa University Press, Ames, Iowa, USA [1963], sygn.: 4126.

Szczególnie cenne dla polskiej biologii były prace lubelskich profesorów biologów-regionalistów, takich jak: Józef Motyka, Dominik Fijałkowski, Kazimierz Karczmarz, Jan Bystrek⁴⁰, których literaturę dzisiejsza Biblioteka Nauk Biologicznych posiada i chroni w całości.

Mimo trudności gospodarczych lat 80. XX w. starano się utrzymywać prenumeratę najważniejszych czasopism zagranicznych. Każdy nowy numer był wydarzeniem – przynosił najnowsze wyniki badań, nowe metody, nowe hipotezy. W warunkach ograniczonego dostępu do międzynarodowej wymiany naukowej Biblioteka stawiała się miejscem kontaktu z globalną nauką. To właśnie tutaj studenci po raz pierwszy konfrontowali się z językiem międzynarodowej nauki – ucząc się czytać, analizować i interpretować teksty badawcze.

Podobnie jak inne biblioteki zakładowe (taka nazwa wówczas funkcjonowała) na uczelni, Instytutowa Biblioteka organizowała swoje zbiory głównie przez zakup wydawnictw naukowych, ale też wymianę z innymi instytucjami naukowymi w kraju i za granicą, i z wykorzystaniem darów, które otrzymywała. Systematycznie opracowywano zgromadzone dobra – książki, czasopisma i materiały specjalistyczne – w formie tradycyjnej – katalogu kartkowego. Niezbędnym elementem pracy Biblioteki Instytutowej była współpraca z Biblioteką Główną. To za pośrednictwem BG UMCS pozyskano wiele cennych zbiorów, poza tym bibliotekarze, pracując na rzecz Instytutu i Wydziału, formalnie byli i nadal są pracownikami Biblioteki Głównej.

Działalność Biblioteki Instytutu Biologii trwała, służąc całemu środowisku akademickiemu Wydziału Biologii i Nauk o Ziemi UMCS oraz, z uwagi na bardzo

⁴⁰ *Kto jest kim w botanice polskiej*, red. Z. Mirek, L. Musiał, J. Wójcicki, „Polish Botanical Studies, Guidebook Series” 1995, nr 14, s. 40, 83, 147, 240.

szeroką specyfikę zbiorów, środowisku akademickiemu ówczesnej Akademii Medycznej i Akademii Rolniczej. Studenci i pracownicy obu akademii byli tu przez wiele dziesięcioleci codziennymi gośćmi. Wraz z kolejnymi reorganizacjami Wydziału – m.in. zmianami nazwy, przekształceniami instytutów, katedr i zakładów – Biblioteka Instytutowa była cały czas częścią szerszej sieci bibliotek specjalistycznych na UMCS. Oprócz bibliotek wewnątrzzakładowych na terenie wydziału znajdowały się trzy biblioteki instytutowe: Biblioteka Instytutu Mikrobiologii, Biblioteka Instytutu Biologii i Biblioteka Instytutu Nauk o Ziemi⁴¹.

Już wtedy Biblioteka pełniła funkcję centrum informacji naukowej na Wydziale, tyle że według współczesnego nazewnictwa – analogowej. Dla utrzymania poziomu badań kluczowy był dostęp do zagranicznych czasopism. Biblioteka Instytutu Biologii oraz Instytutu Mikrobiologii tę usługę gwarantowała. Funkcjonował tradycyjny katalog kartkowy, a udostępnianie zarówno na zewnątrz, jak i na miejscu odbywało się w pomieszczeniu magazynowo-czytelnianym.

Lata 90. XX w. – transformacja ustrojowa i technologiczna

Zmiany ustrojowe po 1989 r. przyniosły głęboką modernizację szkolnictwa wyższego. Wydział Biologii i Nauk o Ziemi zwiększył udział w projektach badawczych oraz rozwinął współpracę międzynarodową. Nastąpiła modernizacja zewnętrzna i kolejna modernizacja wewnętrzna Wydziału Biologii i Nauk o Ziemi oraz otwarcie na współpracę międzynarodową.

Zmiany po 1989 r. przyniosły Wydziałowi nowe możliwości grantowe, rozwój współpracy zagranicznej oraz wzrost znaczenia medycyny, biologii molekularnej, genetyki i biotechnologii w nauce. W ramach nowoczesnego finansowania nauki naukowcy mieli możliwość pozyskiwania bardzo wąskiej literatury z grantów – Biblioteka chętnie realizowała takie zakupy. Wzbogaciła się wówczas o wiele cennych, światowych pozycji, np.:

1) Gustafson J.P. (ed.), *Gene Manipulation in Plant Improvement*, Plenum Press, New York and London, 1984, sygn.: 504365;

2) Helinski D.R. (ed.), *Plasmids in Bacteria*, Plenum Press, New York and London, 1984, sygn.: 504397;

3) *CRC Handbook of Microbiology*, CRC Press, Inc. Boca Raton, Florida, 1984, sygn.: 504509;

⁴¹ M. Nowak, G. Nowak, *Wydział Biologii i Nauk o Ziemi Uniwersytetu Marii Curie-Skłodowskiej w Lublinie w 70-lecie uczelni*, Lublin 2014, ss. 285.

4) Inoue S., *Video Microscopy*, Plenum Press, New York and London, 1987, sygn.: 504719;

5) Forster Ch., *Enviromental Biotechnology*, John Wiley&Sons, New York, Chichester, Brisbane, Toronto, 1987, sygn.: 505310;

6) Sambrook J., *Molecular Cloning a Laboratory Manual*, Cold Spring Harbor Laboratory Press, 1989, sygn.: 505464.

Z pomocą Biblioteki Głównej kontynuowano również prenumeratę czasopism zagranicznych do poszczególnych zakładów Instytutów Biologii i Mikrobiologii.

LIBRARY OF THE
INSTITUTE OF BIOLOGY
UMCS
Lublin, dn. 22.10.1994 r.

Wzrost 18/13/94

Biblioteka Główna UMCS
w/s

Biblioteka Instytutu Biologii UMCS przesyła wykaz czasopism z importu kupowanych przez Bibliotekę Główną dla poszczególnych zakładów Instytutu Biologii.

Wszystkie te czasopisma zawierają najnowsze doniesienia światowe z różnych dziedzin biologii i są wykorzystywane w pracy przez pracowników i studentów. Kolejne zmniejszenie ilości prenumerowanych tytułów bardzo utrudniłoby dostęp do informacji o postępach nauk biologicznych. W związku z tym prosimy o utrzymanie dotychczasowej prenumeraty dla naszego Instytutu.

Biblioteka Instytutu Biologii

1. Feddes Repertorium 101,11
2. Preslia 158,40
3. Excerpta Botanica -

Zakład Zoologii

1. Entomologische Zeitschrift mit Insektenbrosch. 133,61
2. Journal of Applied Entomology 434,93
3. Deutsche Entomologische Zeitschrift 1.603,88
4. Zoomorphology 4.064,11

Zakład Fizjologii Roślin

1. Plant Physiology 2.354,04
2. Physiologia Plantarum 1.483,34
3. Journal of Plant Physiology 2.656,89
4. Planta 5.033,38
5. Plant Science 4.642,37
6. Journal of Experimental Botany 1.275,17
7. Protoplasma 4.007,17

Zakład Ekologii

1. Journal of Ecology 777,82

Zakład Botaniki Ogólnej

1. Ceske Mykologie 134,45
2. Zeitschrift für Mykologie 120,00 (152,15)
3. Schweizerische Zeitschrift für Pflanzenkunde 100,00 (91,15)
4. Mykologický Sborník 52,51

Zakład Anatomii i Cytologii Roślin

1. Sexual Plant Reproduction 358,23
2. Annals of Botany 336,46
3. International Rev. of Cytology -
4. Flora - 724,02
5. Botanica Acta -

Zakład Fizjologii Zwierząt

1. American Journal of Physiology 4.383,60
2. Comparative Biochemistry and Physiology 14.730,77
3. A - Comparative Physiology 0.663
B - Comparative Biochemistry 0.770
C - Comparative Pharmacology and Toxicology 106,18
4. Annual Review of Physiology 106,18
5. Behavioral Neuroscience 7.38

50.107,67 zł
+ 102,57 zł
= 50.210,24 zł

kont. prenumerat - 50.210,24 zł

Kierownik Biblioteki
mgr Jolanta Dobrowolska

Nakłady obywatelskie
1896 r. - 918,99 zł.

Z-od obywat. przys. -
Behawioral Ecology

Fot. 4. Wykaz czasopism zagranicznych prenumerowanych przez BG UMCS dla Instytutu Biologii: Archiwum Biblioteki Instytutu Biologii UMCS. Autorka I. Wydra.

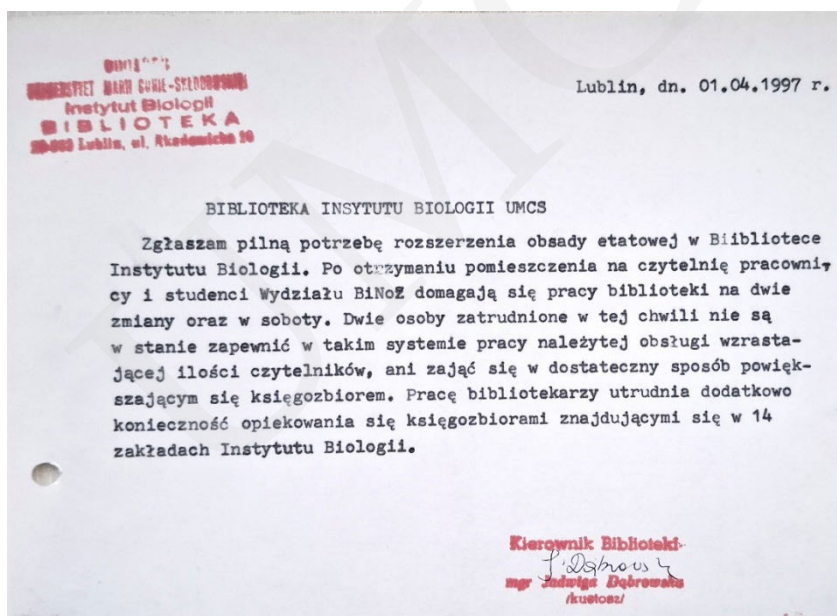
Początek lat dziewięćdziesiątych to początek Internetu na uczelniach polskich, w tym również w UMCS i jego sieci biblioteczej⁴², również w Bibliotece Instytutu Biologii.

Rozpoczęto komputeryzację katalogów Biblioteki Głównej i zaczęły się pierwsze próby włączania zbiorów instytutów i wydziałów do centralnego systemu bibliotecznego.

⁴² Z. Skorzyński, *Jak w Lublinie narodził się internet*, [online] <https://lwit.lublin.eu/wywiady/zbigniew-skorzynski-jak-w-lublinie-narodził-sie-internet/> [dostęp: 16.04.2026].

nego UMCS. Pomocą służyła ogólnokrajowa baza NUKAT, tworzona przez bibliotekarzy⁴³. Pierwszy komputer pojawił się w Bibliotece Instytutu Biologii w 1993 r. Pojawiły się pierwsze elektroniczne bazy danych, gromadzone początkowo na dyskietkach miękkich, potem twardych i na płytach CD, a ostatecznie online⁴⁴. Fakt ten zapoczątkował proces przechodzenia do modelu biblioteki hybrydowej: tradycyjnej i jednocześnie elektronicznej⁴⁵. Biblioteka Nauk Biologicznych brała czynny udział w tym procesie – jedna z bibliotekarek (mgr Iwona Wydra) była jedną z pierwszych katalogerek ówczesnego systemu VTLS na Uniwersytecie.

Nastąpiła potrzeba zatrudnienia kolejnego bibliotekarza (fot. 5).

Fot. 5. Prośba o zatrudnienie bibliotekarza: Z dokumentów Biblioteki Nauk Biologicznych UMCS. Autorka I. Wydra.

⁴³ D. Tkaczyk, *Uczestnictwo bibliotek lubelskich w budowaniu i wykorzystywaniu katalogu centralnego NUKAT*, „Przegląd Biblioteczny” 2004, r. 72, z. 3–4, s. 231–251.

⁴⁴ G. Nowak, *Benedyktyńska praca komputeryzacji bibliotek uczelni lubelskich*, „Wiadomości Uniwersyteckie” 1996, r. 6, nr 2, s. 10.

⁴⁵ G. Nowak, *Sprawozdanie z prac związanych z komputeryzacją bibliotek UMCS, KUL, AR i PL wykonanych w okresie od grudnia 1993 roku do czerwca 1995 roku*, „Wiadomości Uniwersyteckie” 1996, r. 6, nr 2, s. 11.

Początek XXI w. – przyspieszenie i kolejna reorganizacja, czyli od kartoteki do bazy danych

Rozwój nowych specjalności w dziedzinie biologii (biotechnologia, biochemia, immunologia, mikrobiologia, genetyka, wirusologia, biologia molekularna itp.) oraz wzrost liczby studentów wymagały bardziej zintegrowanego zaplecza informacyjnego. Biblioteka musiała nadążyć za tymi zmianami. Rozpoczęto systemowy proces komputeryzacji katalogów i integracji elektronicznej zbiorów z centralnym systemem bibliotecznym uczelni⁴⁶.

Zmiana była nie tylko technologiczna, lecz także kulturowa. Student przestał być wyłącznie czytelnikiem przeglądającym półki – stawał się użytkownikiem systemu informacyjnego. Biblioteka z miejsca fizycznego zaczynała przekształcać się w węzeł sieci wiedzy. Zorganizowano pierwsze stanowiska komputerowe dla studentów z dostępem do Internetu.

1 kwietnia 2005 r. – Powstanie Biblioteki Nauk Biologicznych

W roku 2004 Instytut Nauk o Ziemi przeprowadził się wraz ze swoją biblioteką do kampusu zachodniego (ul. Kraśnicka i Głęboka), a Instytut Biologii i Instytut Mikrobiologii rozszerzyły się i zajęły cały budynek przy ul. Akademickiej 19.

Na tym wydarzeniu bardzo skorzystała ówczesna Biblioteka Instytutu Biologii, ponieważ wobec rosnącej interdyscyplinarności badań biologicznych podjęto decyzję o konsolidacji obydwu bibliotek biologicznych. Wydział zmierzał w kierunku nowoczesnego modelu organizacyjnego, odpowiadającego standardom europejskim. Konsolidacja była więc elementem szerszej strategii modernizacji Wydziału⁴⁷.

Biblioteka Instytutu Biologii, jako wiodąca, wchłonęła Bibliotekę Instytutu Mikrobiologii i zyskała nowe, przestronne pomieszczenie. Połączono również inwentarze obu jednostek.

Dla bibliotekarzy był to czas wielkiej pracy koncepcyjnej, ale również fizycznej, podczas scalania przejmowanych księgozbiorów. Nowo powstała biblioteka została fizycznie przeprowadzona rękami jej pracowników do nowego, większego pomiesz-

⁴⁶ U. Poślada, G. Szczypa, *Start i współczesność – 70 lat Biblioteki Uniwersytetu Marii Curie-Skłodowskiej*, [w:] *Biblioteka w czasie, czas w bibliotece*, t. 2: *Współczesność*, red. S. Wojnarowicz, B. Kasperek, Lublin 2015, s. 87–110.

⁴⁷ *Zarządzenie Nr 13/2005 Rektora Uniwersytetu Marii Curie-Skłodowskiej z dnia 23 marca 2005 w sprawie utworzenia Biblioteki Nauk Biologicznych Wydziału Biologii i Nauk o Ziemi oraz wynikających z tego zmian w strukturze organizacyjnej systemu biblioteczno-informacyjnego UMCS*, Archiwum Biblioteki Nauk Biologicznych.

czenia z wydzieloną czytelnią i pokojami pracy dla bibliotekarzy. Ze względu na specyfikę dziedziny zastosowano układ działowy. Działy zorganizowano według Uniwersalnej Klasyfikacji Dziesiętnej⁴⁸, co do dziś ułatwia bibliotekarzom poruszanie się po zbiorach i umożliwia podawanie natychmiastowej informacji zwrotnej na zapytania czytelników.

Połączenie tych dwóch jednostek miało na celu utworzenie jednej, kompleksowej biblioteki naukowej, dedykowanej całemu obszarowi biologii i nauk przyrodniczych. Miało stanowić również odpowiednie, nowoczesne wsparcie dla studentów i pracowników Wydziału Biologii i Biotechnologii UMCS. Biblioteka przekształciła się w ośrodek wspierający komunikację naukową i ewaluację badań⁴⁹. Dawne księgozbiory instytutowe zostały połączone do szerszej struktury, w której dominują e-czasopisma, bazy cytowań, e-booki i dane z zakresu informacji naukowej. Jednak stale gwarantowany jest tradycyjny dostęp do źródeł. Wszystkie najnowocześniejsze podręczniki i inne opracowania są cały czas gromadzone w formie książek papierowych.

Stworzenie tej jednostki było bardzo celną decyzją administracyjną, która wynikała z szerszych przemian organizacyjnych i potrzeb. Była zdecydowanie konstruktywną i budującą kontynuacją ponad trzydziestoletniej pracy bibliotekarzy, wówczas już dziedzinowych⁵⁰, na rzecz Wydziału Biologii i Biotechnologii UMCS.

Zbiory, tradycja, doświadczenie organizacyjne, doświadczenie merytoryczne bibliotekarzy nie zniknęły. Stały się fundamentem nowoczesnego centrum informacji biologicznej. Proces ten wpisał się w szerszą strategię integracji systemu bioblioteczno-informacyjnego UMCS i dostosowania go do standardów europejskich⁵¹.

2. ERA CYFROWA I WSPÓŁCZESNOŚĆ (2005–2026)

Biblioteka Nauk Biologicznych funkcjonuje do dziś, dbając o zasoby i dostęp do literatury biologicznej w bardzo szerokich ramach w sposób nowoczesny i kompleksowy. Można tu znaleźć materiały dotyczące zarówno historii nauk przyrodniczych (wraz ze źródłami od XVIII w.), jak i współczesne sekwencjonowanie DNA.

⁴⁸ *Uniwersalna Klasyfikacja Dziesiętna. Historia i znaczenie*. Biblioteka Narodowa 17.01.2020. [online] <http://www.bn.org.pl/aktualności/3853-uniwersalna-klasyfikacja-dziesiętna-historia-i-znaczenie.html> [dostęp: 19.04.2026].

⁴⁹ G. Szczypa, *Dzieje Biblioteki Głównej UMCS w zarysie*, „Wiadomości Uniwersyteckie” 2024, nr 10 (315), Wydanie specjalne, s. 46.

⁵⁰ A. Gońka, *Bibliotekarz dziedzinowy i biblioteki specjalistyczne – cztery lata doświadczeń w Bibliotece Politechniki Lubelskiej*, [online] Biuletyn EBIB, nr 6(168)/2016, [dostęp: 17.04.2026].

⁵¹ U. Poślada, G. Szczypa, *op. cit.*, s. 87–110.

Jako wyspecjalizowana biblioteka działająca w ramach zintegrowanego systemu informacyjno-bibliotecznego UMCS, Biblioteka Nauk Biologicznych zapewnia dostęp do szerokiego księgozbioru z zakresu wszystkich dziedzin biologii. Jej zbiory obejmują zarówno podręczniki, skrypty, monografie, jak i czasopisma naukowe, tak polskie, jak i zagraniczne, które są systematycznie gromadzone, opracowywane i udostępniane czytelnikom.

Dzięki integracji z systemami UMCS, zbiorami można zarządzać z wykorzystaniem platform katalogowych Biblioteki Głównej – centralnego katalogu bibliotecznego, bazy e-źródeł, zasobów e-booków czy Biblioteki Cyfrowej UMCS⁵².

Jak w całej Bibliotece Głównej UMCS użytkowany był początkowo system VTLS (od 1994 r.), potem VIRTUA (od 1996 r.), a teraz (od 2022 r.) ALMA. Systemy te cały czas ewoluowały, unowocześniały się, by z biegiem czasu zastępować się jeden po drugim.

Główne zadania Biblioteki obejmują:

- 1) gromadzenie i rozwój księgozbioru – literatura z zakresu biologii, dostosowana do potrzeb dydaktycznych i naukowych pracowników oraz studentów;
- 2) opracowanie formalne i rzeczowe zbiorów – przygotowywanie opisów bibliograficznych i katalogowanie;
- 3) udostępnianie zbiorów – zarówno bezpośrednio w czytelni, jak i na zewnątrz przez system wypożyczeń;
- 4) informacja biblioteczna, bibliograficzna i naukowa – wsparcie w poszukiwaniu literatury i informacji naukowej, niezbędnej w badaniach i nauczaniu;
- 5) szkolenia biblioteczne – prowadzenie zajęć i instruktaży dla studentów z obsługi baz danych polskich oraz międzynarodowych systemów informacji naukowej;
- 6) informacje dziedzinowe – informacje nie tylko katalogowe, ale również dotyczące całej dziedziny biologii: jej historii, rozwoju, podziału na kategorie, systematykę itp.; możliwe są również kwerendy tematyczne do prac naukowych.

Biblioteka odgrywa kluczową rolę w życiu naukowym społeczności akademickiej Wydziału Biologii i Biotechnologii. Dzięki bogatemu księgozbiorowi oraz dostępowi do elektronicznych baz danych oraz kompetencji dziedzinowych bibliotekarzy wspiera proces dydaktyczny i badawczy – studenci mogą korzystać z aktualnej literatury specjalistycznej, a pracownicy naukowcy otrzymują narzędzia ułatwiające prowadzenie badań, przygotowywanie publikacji oraz projektów badawczych⁵³.

⁵² Wyszukiwanie zbiorów w *primo*, [online] <https://www.umcs.pl/pl/wyszukiwanie-zbiorow-w-primo,25345.htm> [dostęp: 30.03.2026].

⁵³ D. Kościewicz, *Rola bibliotekarzy akademickich w podnoszeniu kompetencji informacyjnych pracowników naukowych uczelni wyższej w kontekście zmian legislacyjnych w polskim szkolnictwie wyższym*, [w:] *Nowe zmiany a kondycja bibliotek*, red. J. Czyrek, J. Wojtczak, Wrocław 2018, s. 19–30.

Biblioteka Nauk Biologicznych jest częścią systemu bibliotek specjalistycznych UMCS, które wraz z Biblioteką Główną tworzą sieć wsparcia informacyjnego całej uczelni. Obok bibliotek innych wydziałów nauk ścisłych (np. chemii, matematyki, fizyki czy nauk o ziemi) biblioteka biologiczna umożliwia skoncentrowane gromadzenie wiedzy specjalistycznej i jej udostępnianie w formie tradycyjnej oraz cyfrowej⁵⁴.

Użytkownikami Biblioteki są studenci, doktoranci oraz pracownicy naukowci UMCS, Uniwersytetu Przyrodniczego, Uniwersytetu Medycznego, pracownicy administracyjni, nauczyciele biologii, pracownicy parków narodowych Lubelszczyzny, ekologdzy, członkowie organizacji pozarządowych i amatorskich ruchów ekologicznych i inni czytelnicy spoza UMCS⁵⁵. Zarówno liczba osób odwiedzających Bibliotekę, jak i liczba udostępnianych materiałów ma tendencję wyraźnie spadkową (tab. 1).

Tabela 1. Liczba odwiedzin i udostępnień w Bibliotece Nauk Biologicznych w latach 2005–2025. Dane na podstawie sprawozdań rocznych z działalności BNB UMCS

Rok	Liczba odwiedzin	Liczba udostępnień
2005	22 486	36 967
2006	20 625	26 490
2007	19 680	26 176
2008	17 239	24 837
2009	16 405	20 403
2010	18 621	23 930
2011	15 858	22 410
2012	11 504	18 597
2013	11 724	13 554
2014	9468	9938
2015	9553	11 071
2016	8262	8705
2017	6640	7709
2018	5686	8032
2019	5518	6225
2020	2190	3717
2021	1710	2984
2022	1656	2289
2023	1199	1071
2024	1665	1127
2025	1417	888

⁵⁴ *Biblioteki specjalistyczne*, [online] <https://www.umcs.pl/pl/biblioteki-specjalistyczne.htm> [dostęp: 30.03.2026].

⁵⁵ *Sprawozdania roczne Biblioteki Nauk Biologicznych z lat 2005–2025*, Archiwum Biblioteki Nauk Biologicznych UMCS 2005–2025.

Analiza danych, przytoczonych w tabeli 1, pokazuje zmieniający się model korzystania z Biblioteki Nauk Biologicznych na przestrzeni dwudziestolecia. Wyraźnie zauważalne jest to, że apogeum swojej popularności biblioteka przeżywała 20 lat temu. Może to być związane z tzw. wyżem demograficznym pokolenia urodzonego w latach 80., który wówczas trafił na uczelnię. Liczba studentów biologii i biotechnologii w roku 2005 wynosiła 800, a w roku 2025 już tylko 431.

Miało to też związek z rozwijającymi się błyskawicznie technologiami. Bowiem w miarę rozwoju Internetu, baz danych i dostępu do otwartej nauki (open access), liczba czytelników i udostępnianych materiałów tradycyjnych spadała. Całkowita zmiana sposobu korzystania z biblioteki nastąpiła po pandemii (2020–2021). Jest coraz mniejsze zapotrzebowanie na drukowane źródła wiedzy, studenci i pracownicy preferują dostęp online.

Zbiory tradycyjne to ponad 20 tys. druków zwartych i ponad 19 tys. druków ciągłych. Ich liczba pozostaje stabilna w ostatnich latach – jednocześnie z nowymi zakupami prowadzona jest stała selekcja zbiorów. Selekcji podlegają te publikacje książkowe i czasopisma, które ulegają szybkiej dezaktualizacji, dotyczy to przede wszystkim szybko rozwijającej się genetyki, biotechnologii, mikrobiologii i biochemii⁵⁶. Archiwizowanie każdego zużytego egzemplarza nie jest możliwe ze względu na ograniczoną powierzchnię magazynową.

Uzupełnianie zbiorów i utrzymywanie prenumerat czasopism jest stale konsultowane z kadrą dydaktyczną i naukową Wydziału Biologii i Biotechnologii i Instytutu Nauk Biologicznych, źródłem finansowania są fundusze tych dwóch jednostek. Specjalistyczne publikacje są także kupowane z funduszy statutowych katedr i z grantów. Nieoceniona jest również pomoc Biblioteki Głównej UMCS w tym zakresie: Dział Gromadzenia regularnie realizuje zakupy wysoko specjalistycznych pozycji zagranicznych według konkretnych zamówień kadry naukowo-dydaktycznej.

Unikatowe zbiory

Biblioteka Nauk Biologicznych posiada bogatą kolekcję florystyczną i historyczne atlasy botaniczne. Do najcenniejszych zabytków piśmiennictwa należą:

1) *Die Erzeugung Der Menschen und Heimlichkeiten Der Frauenzimmer von Tissot*, Frankfurt und Leipzig, 1790, sygn.: 323 (fot. 6);

⁵⁶ Protokoły selekcji Biblioteki Nauk Biologicznych z lat 2025–2025. Archiwum Biblioteki Nauk Biologicznych UMCS.

2) *Caroli a Linne Eqvitis Systema Vegetabilium Secundum Classes Ordines Genera Species cum Characteribus et Differentis, Typis et Impensis 10. Christ. Dietrich, Gottingae 1797, sygn.: 3428 (fot. 7);*

3) *Primitiae Florae Galiciae Austriacae Utriusque. Encheiridion ad Excursiones Botanicas Concinnatum* a W.S.J.G. Besser M.D., Sumtibus Ant. Doll., Viennae 1809, sygn.: 4275;

4) *Catechismus der Botanik als Unleitung zum Selbststudium dieser Wissenschaft und als botanisches Worerbuch zu gebrauchen*, In der Baumgartnerschen Buchhandlung, Leipzig, 1825, sygn.: 765;

5) *Geschichte der Botanik. Studien von Ernst H.F. Meyer*, Verlag der Gebruder Borntrager, Königsberg, 1854, sygn.: 330/I;

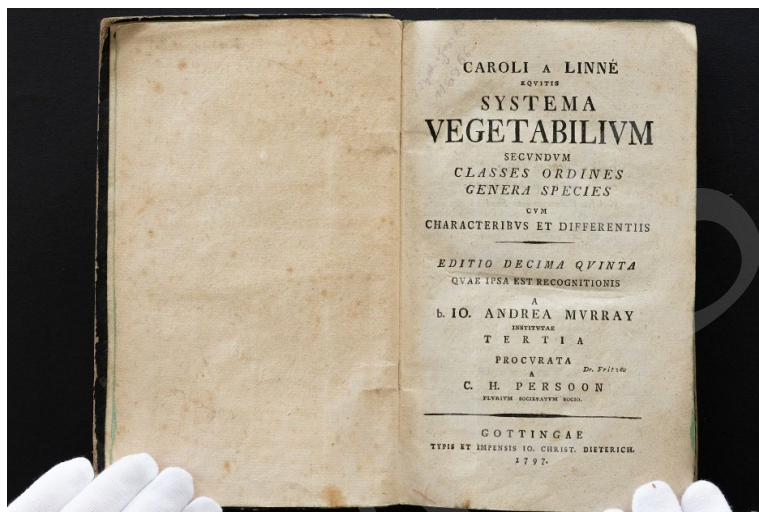
6) *Flora Polska jednokwiatowych rodzajów czyli botaniczne opisy tak dzikich jako i hodowanych pod otwartem niebem jednokwiatowych Królestwa Polskiego roślin, uporządkowane według zasad sztucznego układu a poprzedzone ogólnem wrażeniem o znaczniejszych przyrodzonych pokrewieństwach roślinnego królestwa przez Jakóba Wągę*, W drukarni Stanisława Strąbskiego, Warszawa 1847, sygn.: 512 (fot. 8);

7) *Obrazy Natury z umiejętnemi objaśnieniami Aleksandra Humboldta*, Nakład i druk Bolesława Maurycego Wolffa, Petersburg 1860, sygn.: 2834.

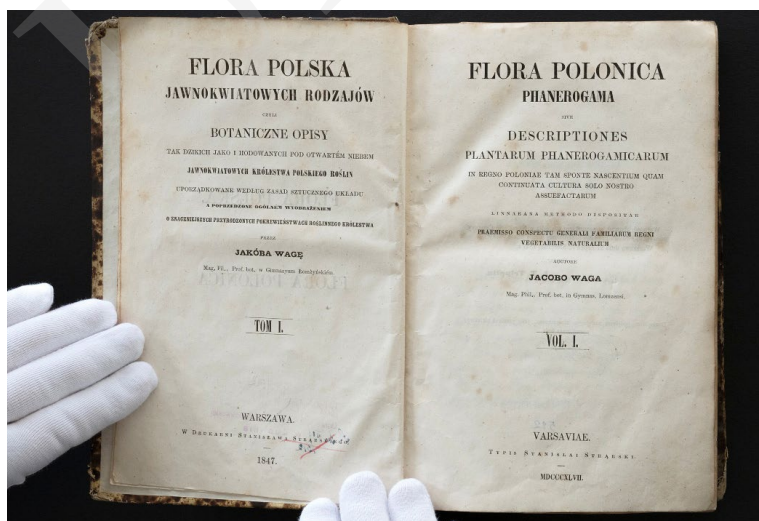

Fot. 6. Egzemplar *Die Erzeugung Der Menschen und Heimlichkeiten Der Frauenzimmer* von Tissot, Frankfurt und Leipzig, 1790, sygn.: 323.

Autorka I. Wydra.

Fot. 7. Egzemplarz *Systema vegetabilium* Karola Linneusza z 1797 r. (Caroli a Linne Eqvitis Systema Vegetabilium Secundum Classes Ordines Genera Species cum Characteribus et Differentis, Typis et Impensis), sygn.: 3428. Autorka I. Wydra.

Fot. 8. Egzemplarz klasycznej flory Polski Jakuba Wagi z 1847 roku – *Flora Polska jednokwiatowych rodzajów* czyli botaniczne opisy tak dzikich jako i hodowanych pod otwartym niebem jednokwiatowych Królestwa Polskiego roślin, uporządkowane według zasad sztucznego układu a poprzedzone ogólnym wrażeniem o znaczniejszych przyrodzonych pokrewieństwach roślinnego królestwa przez Jakóba Wagę, W drukarni Stanisława Strąbskiego, Warszawa, sygn.: 512. Autorka I. Wydra.

Wśród wartościowych zbiorów znajdują się wielotomowe opracowania i uznane serie wydawnicze, m.in.:

1) „*Flora Polska. Rośliny naczyniowe Polski i Ziemi Ościennych*”, t. 1, red. M. Raciborski, W. Szafer, Nakładem Akademii Umiejętności, Skład główny w księgarni G. Gebethnera i Sp. w Krakowie, Gebethnera i Wolfa w Warszawie, 1919, sygn.: 133 – kluczowe dzieło dokumentujące gatunki roślin występujące w kraju, wydawana od 1919 r.;

2) „*Katalog Fauny Polski. Catalogus faunae Poloniae*”, Polska Akademia Nauk. Instytut Zoologiczny, PWN, Warszawa 1963, sygn.: czas. 519, – seria poświęcona systematyce i biologii krajowych zwierząt, wydawana od lat 60. XX w.;

3) Engler A., Prantl K., *Die natürlichen Pflanzenfamilien*, Verlag von Wilhelm Engelmann, Leipzig 1900, sygn. 437;

4) Hegi G., *Illustrierte Flora von Mittel-Europa*, Carl Hanser Verlag, München, 1935, sygn.: 3387;

A także zagraniczne serie mikrobiologiczne, takie jak:

1) *Advances in Microbial Ecology*, ed. Vol. 1: Martin Alexander, Plenum Press, New York; London – od 1977 r., [online];

2) *Methods in Enzymology*, Amsterdam, Netherlands: Elsevier, – od 1955 r., [online].

Publikacje tego typu są niezbędne przy pisaniu prac magisterskich i doktorskich oraz w badaniach taksonomicznych i ekologicznych.

Czasopisma naukowe o wysokim prestiżu

Biblioteka zapewnia dostęp (drukowany i elektroniczny) do renomowanych czasopism biologicznych, np.:

1) *Nature*, London: Nature Pub. Group | Began with v. 1 (Nov. 4, 1869–), [online];

2) *Science*, Washington, DC: American Association for the Advancement of Science, Vol. 1, no. 1 (July 3, 1880–), [online];

3) *Journal of Bacteriology*, Cambridge University Press Baltimore: Williams & Wilkins Company; London: Cambridge University Press, Vol. 1, no. 1 (Jan. 1916–), sygn.: czas. 12779;

4) *Applied and Environmental Microbiology*, Washington, DC: American Society for Microbiology, Print began with vol. 31 (1976), [online];

5) *Acta Societatis Botanicorum Poloniae* Szymkiewicz. Polskie Towarzystwo Botaniczne 1923, Warszawa: wydawca nieznany, Vol. 1, nr 1 (1923), [online];

6) *Journal of Bacteriology*, American Society for Microbiology, Cambridge University Press, Baltimore: Williams & Wilkins Company; London: Cambridge University Press, | Vol. 1, no. 1 (Jan. 1916–), [online];

7) *Applied and Environmental Microbiology*, American Society for Microbiology, Washington, (1953–), [online];

8) *FEMS Microbiology Letters*, Oxford; Cary, NC: Oxford University Press, Began in 1977, [online];

9) *Proceedings of the National Academy of Sciences of the United States of America*, National Academy of Science (1915–), Washington, [online];

10) *Clinical Microbiology Reviews*, Washington, DC: American Society for Microbiology | Print began with vol. 1, no. 1 (Jan. 1988), [online].

To podstawowy warsztat pracy mikrobiologa i biotechnologa. Dostęp do takich tytułów umożliwia śledzenie najnowszych odkryć z zakresu biochemii, biologii molekularnej, mikrobiologii, ekologii drobnoustrojów, immunologii, wirusologii czy biotechnologii.

Biologiczne zbiory regionalne

W zbiorach Biblioteki znajdują się liczne prace dokumentujące unikatową przyrodę regionu lubelskiego, Polesia i Roztocza, które służą naukowcom od dziesięcioleci. Lubelscy botanicy regionaliści o światowej renomie to: Józef Motyka, Dominik Fijałkowski, Kazimierz Karczmarsz, Jan Bystrek.

Cenną część kolekcji stanowią publikacje autorstwa pracowników Wydziału Biologii i Biotechnologii UMCS, opracowania dotyczące flory i fauny Lubelszczyzny, raporty z badań terenowych prowadzonych w regionie wschodniej Polski. Materiały te mają dużą wartość dokumentacyjną i historyczną dla badań nad bioróżnorodnością regionu.

Archiwalne i starsze wydania literatury biologicznej

Wartość historyczną mają także:

— starsze roczniki czasopism biologicznych i mikrobiologicznych z lat 50., 60., 70. i 80. XX w.:

1) *Acta Microbiologica Polonica*, Polskie Towarzystwo Mikrobiologów, PWN (1952–), sygn.: czas. 767;

2) *Postępy Biochemii*, Polska Akademia Nauk. Komitet Biochemiczny, PWN, Warszawa (1955–), sygn.: czas. 847;

3) *Annales Zoologici Musei Polonici Historiae Naturalis*, Nakładem Polskiego Muzeum Przyrodniczego, Warszawa (1921–), sygn.: czas. 887;

4) *Chrońmy Przyrodę Ojczystą. Tymczasowy Organ Państwowej Rady Ochrony Przyrody*, Nakładem Państwowej Rady Ochrony Przyrody, Kraków (1945–), sygn.: 2002;

5) *Ekologia Polska*, Polska Akademia Nauk. Komitet Ekologiczny, Państwowe Wydawnictwo Rolnicze i Leśne, Warszawa (1953–), sygn.: 376.

— pierwsze wydania podręczników akademickich:

1) Szymkiewicz D., *Botanika. Podręcznik dla szkół akademickich*, Nakład i Własność K.S. Jakubowskiego Spółki z Ogr. Odp., Lwów 1928, sygn.: 19.1861;

2) Maeterlinck M., *Inteligencja Kwiatów*, Nakładem Wydawnictwa Polskiego, Lwów–Poznań 1922, sygn.: 19.2302;

3) Hryniewiecki B., *Zielnik i Muzeum Botaniczne. Wskazówki praktyczne: Jak zbierać, preparować, konserwować, oznaczać rośliny i układać zbiory botaniczne*, Nakład Gebethnera i Wolffa, Warszawa–Kraków–Lublin–Łódź–Poznań–Zakopane 1922, sygn.: 19.1;

4) Kobendza R., Kołodziejczyk J., *Zbieranie roślin, układanie zielnika. Przewodnik do zbierania, suszenia, oznaczania roślin i układania zielnika*, Wydawnictwo M. Arcta w Warszawie, Warszawa 1927, sygn.: 19.2.

— publikacje dokumentujące rozwój biologii na UMCS:

1) Brzęk G., *Henryk Raabe (1882–1951)*, Wydaw. UMCS, Lublin 1983, sygn.: 58.8523;

2) Czarnecka B., *750 posiedzeń naukowych Oddziału Lubelskiego Polskiego Towarzystwa Botanicznego*, Wydaw. UMCS, Lublin 2000, sygn.: 58.390EP;

3) *Bibliografia prac prof. Dr hab. Dominika Fijałkowskiego*, oprac. Rossa U., Seria: Bibliografie Osobowe nr 19, Wydaw. BG UMCS, Lublin 1989, sygn.: 32.423EP;

4) *Kto jest kim w botanice polskiej*, red. Z. Mirek, L. Musiał, J. Wójcicki, Polish Botanical Studies 1995 Guidebook Series nr 14, Polish Academy of Sciences, Kraków 1995, sygn.: czas. 1799;

5) *Zarys dziejów nauk przyrodniczych w Polsce*, red. B. Suchodolski, Wiedza Powszechna, Warszawa 1983, sygn.: 58.8362.

A także wiele innych. Takie zbiory pozwalają badać historię nauki i zmiany w metodologii badań biologicznych.

Podręczniki akademickie i atlasy biologiczne

W zbiorach znajdują się klasyczne i współczesne podręczniki polskie i zagraniczne, m.in.: *Campbell Biology (Biologia Campbella*, Urry, Caim, Wasserman, Minorsky, Opr. Dom Wydawniczy REBIS Sp. z o.o., Poznań 2025) – jeden z najczęściej

wykorzystywanych podręczników biologii ogólnej na świecie, atlasy histologiczne i anatomiczne, klucze do oznaczania roślin i zwierząt, podręczniki z zakresu genetyki molekularnej, biotechnologii, ekologii i mikrobiologii. Są one podstawą przygotowania do zajęć laboratoryjnych i terenowych.

Elektroniczne bazy danych i e-zasoby

Współczesne zbiory to również, a raczej przede wszystkim dostęp do międzynarodowych baz danych, takich jak: Scopus, Web of Science, PubMed, Medline, GreenFile, BRENDA, ASM i wiele innych, a także kolekcje czasopism, jak np. ScienceDirect, SpringerLink⁵⁷. Dzięki nim użytkownicy mogą przeszukiwać miliony artykułów naukowych, analizować cytowania i korzystać z pełnych tekstów publikacji.

Znaczenie zbiorów mikrobiologicznych i biotechnologicznych

Najcenniejsze zbiory mikrobiologiczne Biblioteki Nauk Biologicznych UMCS stanowią zaplecze dla badań nad drobnoustrojami o znaczeniu medycznym, środowiskowym i przemysłowym. Łączą klasyczną literaturę naukową z nowoczesnymi zasobami cyfrowymi, umożliwiając prowadzenie badań na poziomie międzynarodowym.

Biblioteka posiada między innymi:

- 1) Khan F.A., *Biotechnology in Medical Sciences*, CRC Press, 2014, sygn.: 508200;
- 2) van Wyk B.E., *Medicinal Plants of the World*, CABI, 2019, sygn.: 508484;
- 3) Pevsner J., *Bioinformatics and Functional Genomics*, Wiley Blackwell 2015, sygn.: 508178;
- 4) Glick B.R., *Medical Biotechnology*, ASM Press 2014, sygn.: 508198.

Czytelnia

Czytelnia w aktualnym kształcie to stosunkowo nowa przestrzeń dedykowana pracy, nauce oraz wypoczynkowi. Stanowi odpowiedź na zmieniające się potrzeby społeczności studenckiej⁵⁸.

⁵⁷ Wyszukiwarka baz danych, [online] <https://www.umcs.pl/pl/wyszukiwarka-baz-danych,9149,1.lhtm> [dostęp: 30.03.2026].

⁵⁸ *Biblioteka jako „trzecie miejsce”*, Międzynarodowa Konferencja Biblioteki Uniwersytetu Łódzkiego. Materiały konferencyjne, red. M. Wrocławska, J. Jerzyk-Wojtecka, Łódź 2011, s. 137–153.

W roku 2024 w czytelni przygotowano zróżnicowaną przestrzeń, która sprzyja zarówno indywidualnej, jak i zespołowej pracy⁵⁹. Do dyspozycji użytkowników oferowane są: stanowiska komputerowe, stoły do nauki i pracy projektowej, wygodne kanapy, fotele i puszysty dywan, umożliwiające komfortowy odpoczynek między zajęciami czy chwilę relaksu podczas intensywnego dnia⁶⁰ (fot. 9, 10). Przyjemną atmosferę tworzą również charakterystyczne zielone lampki biblioteczne i klimatyczne malarstwo batikowe o tematyce głównie botanicznej, zdobiące ściany (autorką obrazów jest jedna z pracujących tam bibliotekarek, autorka niniejszego artykułu – mgr Iwona Wydra).

Czytelnia to miejsce, które można wykorzystać nie tylko do cichej nauki, ale również do pracy w grupach oraz spotkań roboczych w ramach projektów akademickich. Zachęca to studentów, jak również doktorantów oraz pracowników uczelni do korzystania z tej przestrzeni. Każdy członek naszej społeczności ma możliwość pracować tam własnym sposobem i we własnym tempie⁶¹.

Fot. 9. Czytelnia Biblioteki Nauk Biologicznych. Autorka I. Wydra.

⁵⁹ R. Frączek, *Biblioteka akademicka jako „trzecie miejsce”*. Na przykładzie Biblioteki Politechniki Śląskiej, „Annales Academiae Paedagogicae Cracoviensis. Studia ad Bibliothecarum Scientiam Pertinentia” 2025-1, vol. 23, s. 749–767.

⁶⁰ M. Wojciechowska, M. Orzoł, *Biblioteka jako trzecie miejsce. Przykład bibliotek szkół medycznych*, „Medical Library Forum” 2020, t. 13, nr 2, s. 3–18.

⁶¹ A. Wolańska, *Czy to jeszcze biblioteka? Nowoczesne usługi a aranżacja przestrzeni, w oparciu o realizacje w bibliotekach i centrach informacji w Polsce i za granicą*, „Biuletyn EBIB” 2015, nr 3 (157a), [online] <https://ebibojs.pl/index.php/ebib/article/view/294> [dostęp: 01.04.2026].

Fot. 10. Czytelnia Biblioteki Nauk Biologicznych. Autorka I. Wydra.

Kadra

Biblioteka to nie tylko bogaty księgozbiór, ale również dbający o niego kompetentni i stale podwyższający swoje kwalifikacje pracownicy.

Bibliotekarze pracujący w Bibliotece Nauk Biologicznych (w porządku chronologicznym): mgr Danuta Głowacka (1973–1989), mgr Jadwiga Dąbrowska (1973–2007), mgr Iwona Wydra (od 1989), mgr Wanda Buchalczyk (od 1999), mgr Agnieszka Zawadzka (2005–2014), mgr Irena Kucharska (2014–2018), mgr Dariusz Chojna (od 2018).

W ciągu osiemdziesięciu dwóch lat istnienia uniwersytetu i jego zbiorów bibliotecznych kadra biblioteczna przeszła rozwój równie imponujący jak jego infrastruktura. Pierwszymi kustoszami bibliotecznymi byli profesorowie-założyciele, którzy nierzadko osobiście w latach 40. i 50. XX w. jeździli po kraju w celu pozyskania cennej literatury⁶². Udostępnianie w katedrach umożliwiali asystenci i pracownicy naukowi w ramach obowiązków. Jako ewidencja księgozbioru najpierw służyły zwy-

⁶² *Powstanie i organizacja Uniwersytetu Marii Curie-Skłodowskiej w świetle źródeł*, red. J. Malarczyk, Lublin 1968, s. 11–48.

kłe protokoły, potem ręcznie wypełniane księgi inwentarzowe, potem bibliotekarze tworzyli katalogi kartkowe na ręcznych maszynach do pisania, jeszcze później na elektrycznych.

Bibliotekarze zatrudnieni w Bibliotece Nauk Biologicznych stale podnoszą swoje kompetencje. Po studiach magisterskich wszyscy ukończyli Podyplomowe Studia Kwalifikacyjne w zakresie Bibliotekoznawstwa i Informacji Naukowej na UMCS. Biorą udział w różnego rodzaju szkoleniach zawodowych, proponowanych dziś głównie online. Jest to nieodzwonne, aby sprostać szybkiemu rozwojowi infrastruktury technicznej w bibliotekach uczelnianych. Między innymi w roku 2026 odbyły się już dwa szkolenia przygotowane przez Bibliotekę Narodową o wykorzystaniu AI (sztucznej inteligencji) w katalogowaniu zbiorów⁶³.

Współcześnie Biblioteka Nauk Biologicznych nadal rozwija swoje zasoby oraz adaptuje się do nowych wyzwań w zakresie zarządzania informacją naukową. Integracja z zasobami cyfrowymi UMCS, szkolenia z obsługi baz elektronicznych oraz stałe poszerzanie kolekcji sprawiają, że Biblioteka pozostaje ważnym ośrodkiem wsparcia nauki i edukacji biologicznej w regionie.

Ponieważ biologia to dziś jedna z najszybciej rozwijających się dziedzin wiedzy – przed pracownikami stale pojawiają się nowe wyzwania: coraz to nowe kierunki studiów, które powstają na Wydziale. Wymagają one ciągłego dokształcania się dziedzinowego zatrudnionych tu bibliotekarzy. W celu pozyskiwania coraz nowocześniejszej literatury trzeba stale rozwijać kompetencje i wiedzę biologiczną. Niezbędne jest konsekwentne i szczegółowe monitorowanie rynku wydawniczego przez bibliotekarzy. Aktualnie Biblioteka gromadzi piśmiennictwo dla następujących kierunków studiów: biologia ogólna, biologia środowiskowa, biologia medyczna, biotechnologia, mikrobiologia, a od nowego roku akademickiego 2026/27 dochodzi biologia sportu.

Podsumowanie

Przemiany zachodzące w opisywanej Bibliotece częściowo miały charakter modelowy – porównywalny ze zmianami obejmującymi inne biblioteki wydziałowe, tworzące sieć biblioteczną UMCS.

Wynikały one przede wszystkim z reorganizacji struktury uczelni lubelskiej, ale były również efektem rozwoju nauk biologicznych (nie tylko na uniwersytecie w Lublinie). Konsekwencją tak szybkiego rozwoju dziedziny jest konieczność dopasowania charakteru i pracy jednostek z nią związanych do potrzeb odbiorców.

⁶³ B. Woźniak, *Biblioteka UMCS na przełomie 2025 i 2026 r.*, „Wiadomości Uniwersyteckie” 2026, nr 2/331, s. 48.

Biblioteka Nauk Biologicznych była i pozostaje – choć już w innej strukturze – przestrzenią łączącą książkę z mikroskopem, teorię z eksperymentem, lokalność z globalnym obiegiem wiedzy. Jeśli historia Wydziału zapisana jest w publikacjach jego pracowników, to historia jego codziennej pracy była – i nadal jest – na półkach wydziałowej Biblioteki.

Choć znaczenie tradycyjnych księgozbiorów zmniejszyło się na rzecz zasobów cyfrowych, Biblioteka nadal pełni ważną rolę jako przestrzeń pracy naukowej oraz element akademickiej infrastruktury badawczej UMCS.

Obecnie Biblioteka Nauk Biologicznych funkcjonuje jako jedna z bibliotek specjalistycznych w strukturze Systemu Biblioteczno-Informacyjnego UMCS w systemie ALMA. Jest to system biblioteczny większości uczelni w Polsce, a także system Biblioteki Narodowej⁶⁴.

Biblioteka Nauk Biologicznych oferuje: dostęp do literatury drukowanej i elektronicznej, pomoc w wyszukiwaniu publikacji naukowych, wsparcie w zakresie baz bibliometrycznych, konsultacje dotyczące zarządzania informacją naukową.

Wejście w życie Ustawy 2.0⁶⁵ spowodowało zmianę statutów, a także kolejne zmiany organizacyjne na uczelniach. W chwili obecnej nie wiemy, jaka będzie przyszłość Biblioteki Nauk Biologicznych i pozostałych bibliotek wydziałowych⁶⁶. Nie wiemy, jakie będzie ich miejsce w zmieniającej się strukturze wydziałów uczelni. Mamy tylko nadzieję, że zmiany, które nastąpią, nie odbiją się niekorzystnie na sprawnie działających bibliotekach wydziałowych.

Bibliografia

- Adrianek M., *Problemy organizacyjne bibliotek zakładowych Uniwersytetu Marii Curie-Skłodowskiej w Lublinie*, Biblioteka Uniwersytetu Marii Curie-Skłodowskiej w Lublinie, 1966, ss. 32.
- Biblioteka jako „trzecie miejsce”*, Międzynarodowa Konferencja Biblioteki Uniwersytetu Łódzkiego. Materiały konferencyjne, red. M. Wrocławska, J. Jerzyk-Wojtecka, Wydawnictwo Uniwersytetu Łódzkiego, Łódź 2011, ss. 264.

⁶⁴ G. Szczypa, *Dzieje Biblioteki Głównej UMCS w zarysie*, „Wiadomości Uniwersyteckie” 2024, nr 10 (315), Wydanie specjalne, s. 46.

⁶⁵ *Ustawa z dnia 20 lipca 2018 r. – Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce*, „Dziennik Ustaw” 2018 poz. 1668, [online] <https://isap.sejm.gov.pl/isap.nsf/download.xsp/WDU20180001668/T/D20181668L.pdf>

⁶⁶ S. Skórka, *Biblioteka przyszłości, czyli subiektywna prognoza dla bibliotek akademickich*, Biuletyn EBIB 2024, nr 4(215), [online] <https://ebiboj.s.pl/index.php/ebib/article/view/941> [dostęp: 19.04.2026].

- Biblioteki specjalistyczne*, [online] <https://www.umcs.pl/pl/biblioteki-specjalistyczne.htm>. [dostęp: 30.03.2026].
- Bielecki A., *Dorobek naukowy UMCS*, [w:] *Dziesięć lat Uniwersytetu Marii Curie-Skłodowskiej w Lublinie 1944–1954*, Nakładem Uniwersytetu Marii Curie-Skłodowskiej, Lublin 1954, s. 70.
- Bilska K., *Problemy organizacji i funkcjonowania bibliotek zakładowych w szkołach wyższych*, „Biuletyn Biblioteki UMCS” 1978, r. 26, nr 3, s. 8–29, [online] <https://www.bc.umcs.pl/dlibra/publication/22919/edition/20152> [dostęp: 15.04.2026].
- Brzęk G., *Henryk Raabe (1882–1951)*, Wydawnictwo UMCS, Lublin 1983, ss. 127.
- Dekret PKWN z dnia 23 października 1944 r. o utworzeniu Uniwersytetu Marii Curie-Skłodowskiej w Lublinie*, „Dziennik Ustaw Rzeczypospolitej Polskiej” 1944, nr 9, poz. 42.
- Frączek R., *Biblioteka akademicka jako „trzecie miejsce”. Na przykładzie Biblioteki Politechniki Śląskiej*, „Annales Academiae Paedagogicae Cracoviensis. Studia ad Bibliothecarum Scientiam Pertinentia”, 2025 – 1, vol. 23, s. 749–767. DOI: <https://doi.org/10.24917/20811861.23.35>.
- Gmiterek W., *Wymiana zagraniczna wydawnictw Uniwersytetu Marii Curie-Skłodowskiej w Lublinie. Stan obecny i potrzeby*, „Biuletyn Biblioteki UMCS”, Biblioteka Główna Uniwersytetu Marii Skłodowskiej-Curie w Lublinie, 1984/1985, s. 81–92.
- Gońka A., *Bibliotekarz dziedzinowy i biblioteki specjalistyczne – cztery lata doświadczeń w Bibliotece Politechniki Lubelskiej*, [online] Biuletyn EBIB, nr 6 (168)/2016 [dostęp: 17.04.2026].
- In memoriam Profesor Dominik Fijałkowski*, red. E. Chojnacka-Fijałkowska, Wydawnictwo Olech, Lublin 2016, ss. 256.
- Jóźwik Z., Nowakowa M., *50 lat Wydziału Biologii i Nauk o Ziemi. Kartki z historii*, „Wiadomości Uniwersyteckie” 1994, r. 4, nr 3 (26), s. 11–13.
- Kościewicz D., *Rola bibliotekarzy akademickich w podnoszeniu kompetencji informacyjnych pracowników naukowych uczelni wyższej w kontekście zmian legislacyjnych w polskim szkolnictwie wyższym*, [w:] *Nowe zmiany a kondycja bibliotek*, red. J. Czyrek, J. Wojtczak, Korporacja Bibliotekarzy Wrocławskich, Dolnośląska Biblioteka Pedagogiczna we Wrocławiu, Wrocław 2018, s. 19–30, [online] <https://wir.ue.wroc.pl/info/article/WUT858ab0125ce04ed0addb30ec76811a0f/2019-01-16> [dostęp: 18.04.2026].
- Kowalski Z., *W kręgu historii*, „Biuletyn Biblioteki UMCS” 1979, r. 27, s. 9–17.
- Księga pamiątkowa Wydziału Biologii i Nauk o Ziemi Uniwersytetu Marii Curie-Skłodowskiej w Lublinie*, red. Z. Jóźwik, Wydawnictwo UMCS, Lublin 1995, ss. 398.
- Kto jest kim w botanice polskiej*, red. Z. Mirek, L. Musiał, J. Wójcicki, „Polish Botanical Studies, Guidebook Series” 1995, nr 14, ss. 436.
- Kuchciak M., *Drogi pozyskiwania księgozbioru w pierwszych latach istnienia UMCS*, „Wiadomości Uniwersyteckie” 2024, nr 5/310, s. 20–23.
- Kwiatkowski Z., *Władysław Kunicki – Goldfinger (1916–1995)*, [online] https://web.archive.org/web/20200212181135/http://www.pan-ol.lublin.pl/biul_1/kunicki.htm [dostęp: 13.04.2026].
- Lechowski P., *Biblioteka Jagiellońska – historia i współczesność*, Forum Bibliotek Medycznych 2013, r. 6, nr 2 (12), s. 392–409.

- Mazurkiewicz J., *Z historii Uniwersytetu Marii Curie-Skłodowskiej*, [w:] *Dziesięć lat Uniwersytetu Marii Curie-Skłodowskiej w Lublinie 1944–1954*, Nakładem Uniwersytetu Marii Curie-Skłodowskiej, Lublin 1954, ss. 16.
- Motyka J., *Ostatni wykład*. Bogucki Wydawnictwo Naukowe, Lublin–Poznań 2012, ss. 342.
- Muńko W. 2024. *Czas i ludzie. 80 lat historii UMCS oraz Wydziału Biologii i Biotechnologii: Punkty zwrotne i najważniejsze wydarzenia*, [online] <https://phavi.umcs.pl/at/attachments/2025/0617/135511-120803-80-lat-umcs-i-wydz-bib-wmulenko.pdf> [dostęp: 28.03.2026].
- Muńko W., Staniec B., Czarnecka J., *Zbiory naukowe Wydziału Biologii i Biotechnologii Uniwersytetu Marii Curie-Skłodowskiej w Lublinie*, „Kosmos” 2021, t. 70, nr 2, s. 305–314. DOI: https://doi.org/10.36921/kos.2021_2782.
- Nalewajska L., *Biblioteka Uniwersytecka w Warszawie – od tradycji do nowoczesności*, „Forum Bibliotek Medycznych” 2011, r. 4, nr 2 (8), s. 227–242.
- Nauka o książce, bibliotece i informacji we współczesnym świecie*, red. M. Banacka, Wydawnictwo SBP, Warszawa 2003, ss. 169, [online] <https://ac.sbp.pl/index.php/kategorie/ksiazki/nauka-dydaktyka-praktyka/nauka-o-ksiazce-bibliotece-i-informacji-we-wspolczesnym-swiecie> [dostęp: 14.04.2026].
- Nowak G., *Benedyktyńska praca komputeryzacji bibliotek uczelni lubelskich*, „Wiadomości Uniwersyteckie” 1996, r. 6, nr 2, s. 10.
- Nowak G., *Sprawozdanie z prac związanych z komputeryzacją bibliotek UMCS, KUL, AR i PL wykonanych w okresie od grudnia 1993 roku do czerwca 1995 roku*, „Wiadomości Uniwersyteckie” 1996, r. 6, nr 2, s. 11.
- Nowak M., Nowak G., *Wydział Biologii i Nauk o Ziemi Uniwersytetu Marii Curie-Skłodowskiej w Lublinie w 70-lecie uczelni*, Wydawnictwo UMCS, Lublin 2014, ss. 285.
- Poślada U., Szczypa G., *Start i współczesność – 70 lat Biblioteki Uniwersytetu Marii Curie-Skłodowskiej*, [w:] *Biblioteka w czasie, czas w bibliotece*, t. 2: *Współczesność*, red. S. Wojnarowicz, B. Kasperek, Lublin 2015, s. 87–110.
- Powstanie i organizacja Uniwersytetu Marii Curie-Skłodowskiej w świetle źródeł*, red. J. Malarczyk, Wydawnictwo UMCS, Lublin, 1968, ss. 407.
- Protokoły Posiedzeń Rady Wydziału Matematyczno-Przyrodniczego UMCS 1944–47*, Archiwum UMCS, Wyd. MP, sygn. 1–5.
- Protokoły selekcji Biblioteki Nauk Biologicznych z lat 2005–2025*. Archiwum Biblioteki Nauk Biologicznych 2005–2025.
- Protokół nr 19, Posiedzenie Rady Wydziału Matematyczno-Przyrodniczego UMCS z dn. 27.03.1946 r.*, Archiwum UMCS, Wyd. MP, sygn. 812.
- Protokół nr 52, Posiedzenie Rady Wydziału Matematyczno-Przyrodniczego UMCS w Lublinie z dn. 06.10.1949*, Archiwum UMCS, Wyd. MP, sygn. 811.
- Protokół nr 77, Posiedzenie Rady Wydziału Matematyczno-Przyrodniczego Uniwersytetu Marii Curie-Skłodowskiej w Lublinie, które odbyło się dnia 6 października 1948 r.*, Archiwum UMCS, sygn. WMP8.
- Raabe H., *Ze wspomnień profesorów Uniwersytetu Marii Curie-Skłodowskiej*, [w:] *Dziesięć lat Uniwersytetu Marii Curie-Skłodowskiej w Lublinie*, Wydawnictwo UMCS, Lublin 1954, s. 28–30.
- Riabini S., *Twórcy Wydziału: Profesor Konstanty Strawiński (1892–1966)*, „Wiadomości Uniwersyteckie” 1994, r. 4, nr 3 (26), s. 14.

- Skorzyński Z., *Jak w Lublinie narodził się internet*, [online] <https://lwit.lublin.eu/wywiady/zbigniew-skorzynski-jak-w-lublinie-narodził-sie-internet/> [dostęp: 16.04.2026].
- Skórka S., *Biblioteka przyszłości, czyli subiektywna prognoza dla bibliotek akademickich*, Biuletyn EBIB 2024, nr 4(215), [online] <https://ebibojs.pl/index.php/ebib/article/view/941> [dostęp 19.04.2026]. DOI: <https://orcid.org/0000-0003-4876-8660>.
- Sprawozdania roczne Biblioteki Nauk Biologicznych z lat 2005–2025*, Archiwum Biblioteki Nauk Biologicznych 2005–2025.
- Strawiński K., *Ze wspomnień profesorów*, [w:] *Dziesięć lat Uniwersytetu Marii Curie-Skłodowskiej w Lublinie 1944–1954*, Wydawnictwo UMCS, Lublin 1954, s. 34–36.
- Szczypa G., *Dzieje Biblioteki Głównej UMCS w zarysie*, „Wiadomości Uniwersyteckie” 2024, nr 10 (315), Wydanie specjalne, s. 46.
- Tkaczyk D., *Uczestnictwo bibliotek lubelskich w budowaniu i wykorzystywaniu katalogu centralnego NUKAT*, „Przegląd Biblioteczny” 2004, r. 72, z. 3–4, s. 231–251.
- Uniwersalna Klasyfikacja Dziesiętna. Historia i znaczenie*. Biblioteka Narodowa 17.01.2020, [online] <http://www.bn.org.pl/aktualności/3853-uniwersalna-klasyfikacja-dziesiętna-historia-i-znaczenie.html> [dostęp: 19.04.2026].
- Uniwersytet Marii-Curie Skłodowskiej. 3 lata pracy 1944/45–1946/47*, Lublin 1947, s. 22.
- Ustawa z dnia 20 lipca 2018 r. – Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce*, „Dziennik Ustaw” 2018 poz. 1668, [online] <https://isap.sejm.gov.pl/isap.nsf/download.xsp/WDU20180001668/T/D20181668L.pdf>
- Uziak S., *Pół wieku w Uniwersytecie Marii Curie-Skłodowskiej*, Wydawnictwo UMCS, Lublin 2001, ss. 238.
- Wilczyńska M., *Biblioteka Uniwersytecka Marii Curie-Skłodowskiej w Lublinie (1944–1974)*, UMCS, Lublin 1976, s. 15–17.
- Witek J., Wyszynska K., *Historia Biblioteki Uniwersytetu Śląskiego (1968–2017)*, [w:] *Biblioteka Uniwersytetu Śląskiego w pięćdziesięciolecie istnienia*, red. M. Kyler, D. Pawelec, B. Warząchowska, Katowice 2018, s. 11–43, [online] https://rebus.us.edu.pl/bitstream/20.500.12128/10351/1/Witek_Historia_Biblioteki_Uniwersytetu_Slaskiego.pdf [dostęp: 01.04.2026].
- Wojciechowska M., Orzoł M., *Biblioteka jako trzecie miejsce. Przykład bibliotek szkół medycznych*, „Medical Library Forum” 2020, t. 13, nr 2, s. 3–18. DOI: <https://doi.org/10.34738/mlf.0044> [dostęp: 01.04.2026].
- Wolańska A., *Czy to jeszcze biblioteka? Nowoczesne usługi a aranżacja przestrzeni, w oparciu o realizacje w bibliotekach i centrach informacji w Polsce i za granicą*, „Biuletyn EBIB” 2015, nr 3 (157a), [online] <https://ebibojs.pl/index.php/ebib/article/view/294> [dostęp: 01.04.2026].
- Woźniak B., *Biblioteka UMCS na przełomie 2025 i 2026 r.*, „Wiadomości Uniwersyteckie” 2026, nr 2/331, s. 48.
- Wydział Biologii i Nauk o Ziemi Uniwersytetu Marii Curie-Skłodowskiej w Lublinie w latach 1995–2004*, red. Z. Józwik, E. Kardaszewska, M. Nowak, Wydawnictwo UMCS, Lublin 2004, ss. 613.
- Wyszukiwanie zbiorów w primo*, [online] <https://www.umcs.pl/pl/wyszukiwanie-zbiorow-w-primo,25345.htm> [dostęp: 30.03.2026].
- Wyszukiwarka baz danych*, [online] <https://www.umcs.pl/pl/wyszukiwarka-baz-danych,9149,1.htm> [dostęp: 30.03.2026].

Zarządzenie Ministra Szkolnictwa Wyższego z dnia 11 lutego 1952 r. w sprawie podziału wydziałów humanistycznych i matematyczno-przyrodniczych w niektórych szkołach wyższych, „Monitor Polski” Nr A–18, poz. 221.

Zarządzenie Nr 13/2005 Rektora Uniwersytetu Marii Curie-Skłodowskiej z dnia 23 marca 2005 w sprawie utworzenia Biblioteki Nauk Biologicznych Wydziału Biologii i Nauk o Ziemi oraz wynikających z tego zmian w strukturze organizacyjnej systemu biblioteczno-informacyjnego UMCS: Archiwum Biblioteki Nauk Biologicznych.

Zarządzenie Nr 97/2020 Rektora Uniwersytetu Marii Curie-Skłodowskiej w Lublinie z dnia 1 października 2020 r. w sprawie wprowadzenia Regulaminu Biblioteki Uniwersytetu Marii Curie-Skłodowskiej, [online] <https://www.umcs.pl/pl/uchwaly-zarzadzenia-pisma-okolne,2499,zarzadzenie-nr-97-2020-rektora-universytetu-marii-curie-sklodowskiej-w-lublinie-z-dnia-1-pazdziernika-2020-r-w-sprawie-wprowadzenia-regulaminu-biblioteki-universytetu-marii-curie-sklodowskiej-w-lublinie,94269.htm> [dostęp: 01.04.2026].